

Nowości w leczeniu SM lekami I i II linii

Prof. Adam Stępień
Klinika Neurologii,
Wojskowy Instytut Medyczny
W Warszawie

SM w Polsce

60% - 80% chorych na SM ma postać rzutowo – remisyjną

= ok. 35 – 40.000 chorych na SM wymaga leczenia

Zakładając, że 20% - 30% nie akceptuje leczenia to nadal ok. 28.000 powinno otrzymywać leki I lub II linii

Leczenie SM

Aktualnie brak danych wskazujących by dieta, zmiana stylu życia lub inne nefarmakologiczne metody leczenia miały wpływ na przebieg SM

Aktualnie dostępnych jest 14 leków modyfikujących przebieg SM

- 5 beta-interferonów;
- 2 preparaty octanu glatirameru,
- 4 leki doustne (fingolimod, fumaran dimetylu, teriflunomid, lakwinimod),
- 3 leki dożylnie (natalizumab, alemtuzumab, mitoxantrone).

Leki te spowalniają przebieg choroby, zmniejszają aktywność radiologiczną i progresję kliniczną.

Jedynie MTX może być stosowany w postaci SPSM

Działanie leków modyfikujących przebieg SM

Cel	Lek
Wpływ na funkcję komórek układu immunologicznego	INF- β Octan glatilameru Fumaran dimetylu Laquinimod Daklizumab
Hamowanie przenikania komórek immunologicznie aktywnych	Natalizumab Fingolimod
Stymulowanie deplecji komórek immunologicznie aktywnych	Alemtuzumab Rituximab Ocrelizumab
Hamowanie replikacji komórkowej	Mitoxantron Teriflunomid

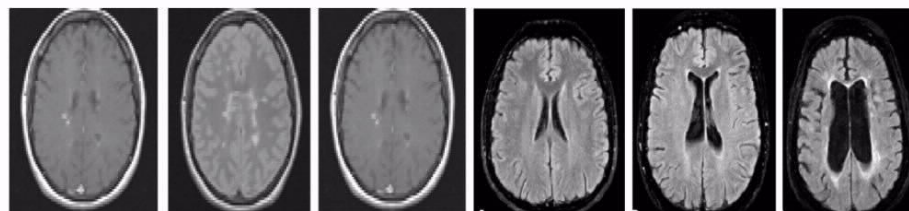

Postacie kliniczne SM na które można oddziaływać lekami

Dwa fenotypy:

1. SM o przebiegu nawrotowym
85% chorych / 40%-60% SP
2. SM o przebiegu postępującym
0k.5% RES

Obydwa z kategoryzacją aktywności choroby

RES – szybko postępujące, ciężkie SM

HAD – wysoka aktywność pomimo leczenia

Postać łagodna SM – brak rzutów i progresji przez lata

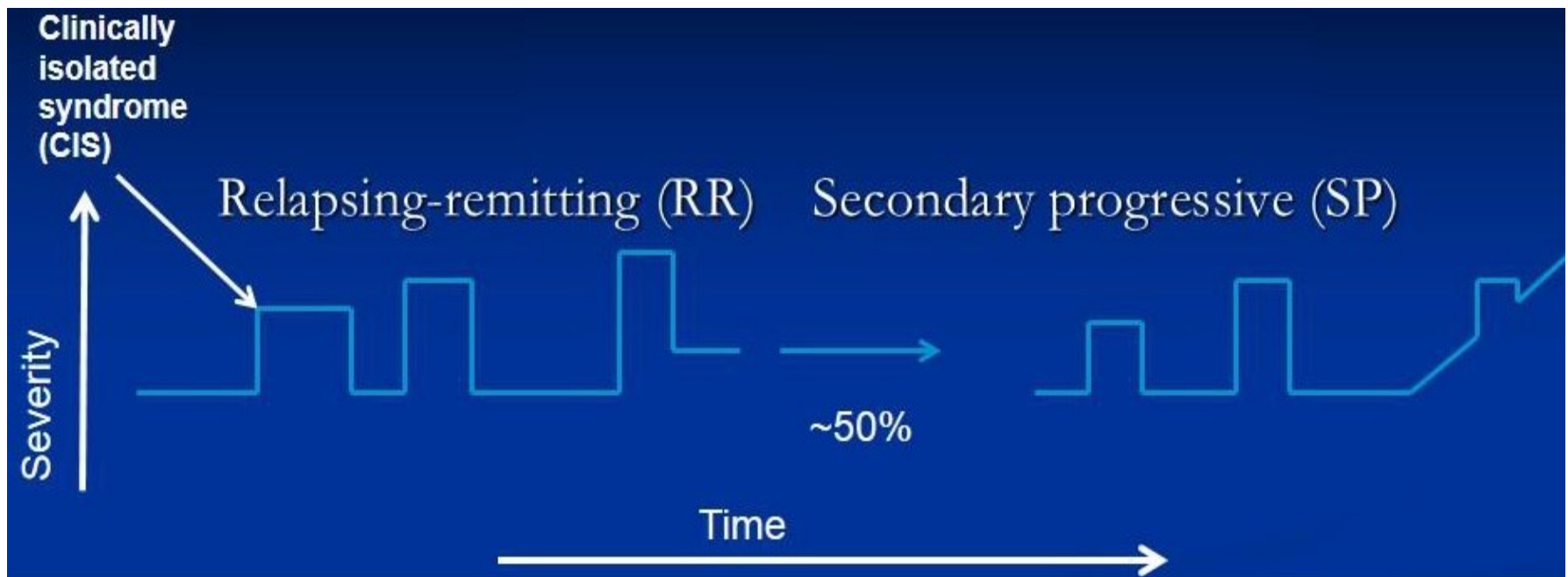

Rozpoczęcie terapii

Leczenie powinno być wprowadzone niezwłocznie po ustaleniu rozpoznania

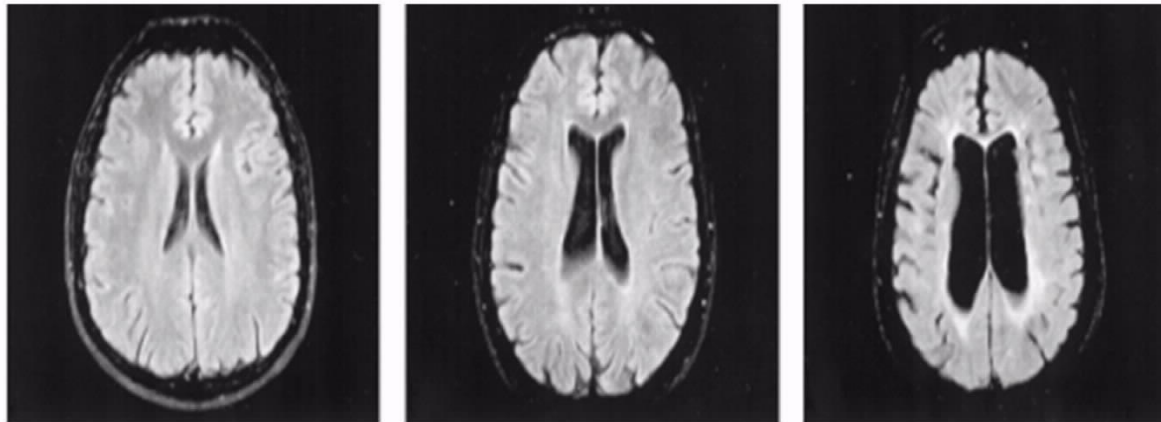
Leczenie powinno być kontynuowane gdy występuje aktywność rzutowa

Leczenie powinno być kontynuowane tak długo jak długo jest skuteczne

Wczesna i skuteczna terapia SM jest kluczowa dla opóźnienia nieodwracalnego uszkodzenia neurologicznego

Uszkodzenie mózgu w SM prowadzi do nieodwracalnej utraty masy tkankowej

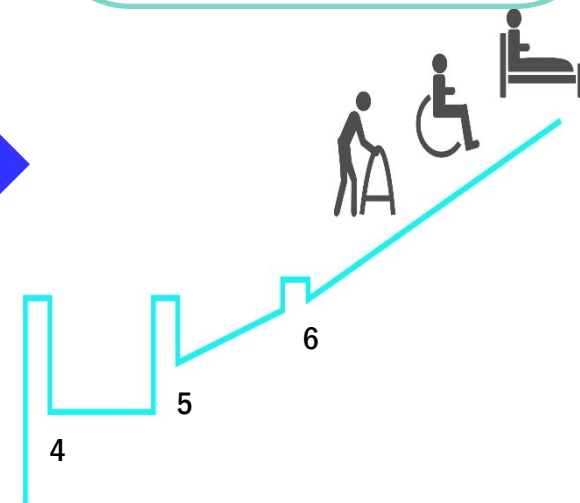
Naturalna rezerwa neurologiczna

Skończona pojemność mózgu do adaptacji, do uszkodzeń tkanki.

W SM naturalna rezerwa neurologiczna jest stopniowo zużywana.

Aktywność i czas trwania choroby

Progresja niesprawności bardziej prawdopodobna gdy **naturalna rezerwa neurologiczna jest wyczerpana**

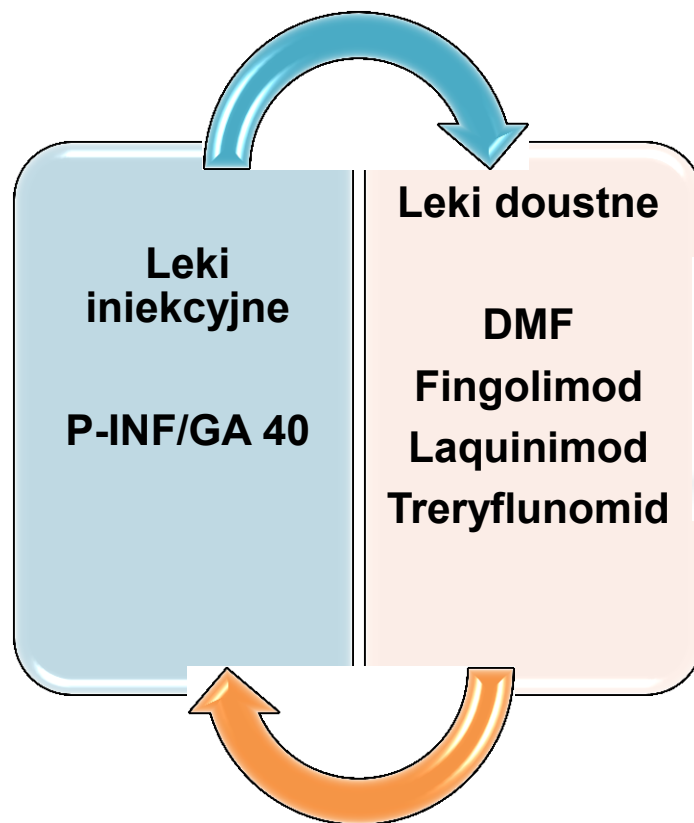

Opracowano na podstawie:

1. Giovannoni G *et al. Brain health: time matters in multiple sclerosis*, 2015
2. Hauser S *et al. Neuron* 2006; 52: 61-76
3. Miller DH *et al Brain* 2002; 125: 1676-1695

Czy nowe postacie leków zmieniają nasze postępowanie ?

Nieadekwatna odpowiedź / nietolerancja leku

Nieadekwatna odpowiedź / nietolerancja leku

Leki nowo wprowadzone do leczenia

Leki doustne

1. Fumaran dimetylu (Tecfidera)
2. Laquinimod (Nerventra)
3. Teriflunomid (Aubagio)

Leki iniekcyjne

1. Pegrylowany INF beta1a

Przeciwciała monoklonalne

1. Alemtuzumab (Lemtrada)
2. Daklizumab (Zinbryta)

Leczenie „adekwatnym lekiem” powinno być indywidualizowane względem ryzyka postępu SM i bezpieczeństwa stosowanej terapii

---

INF, GA znamionują się dobrym profilem bezpieczeństwa

Objawy niepożądane są rzadkie, toksyczność niewielka
Zmniejszenie efektywności w następstwie wystąpienia NAB (wysokie dawki INF beta)
Niski komfort leczenia, zwłaszcza przy częstszych iniekcjach
Zmniejszająca się adherencja w czasie

Fumaran dimetylu, teriflunomid

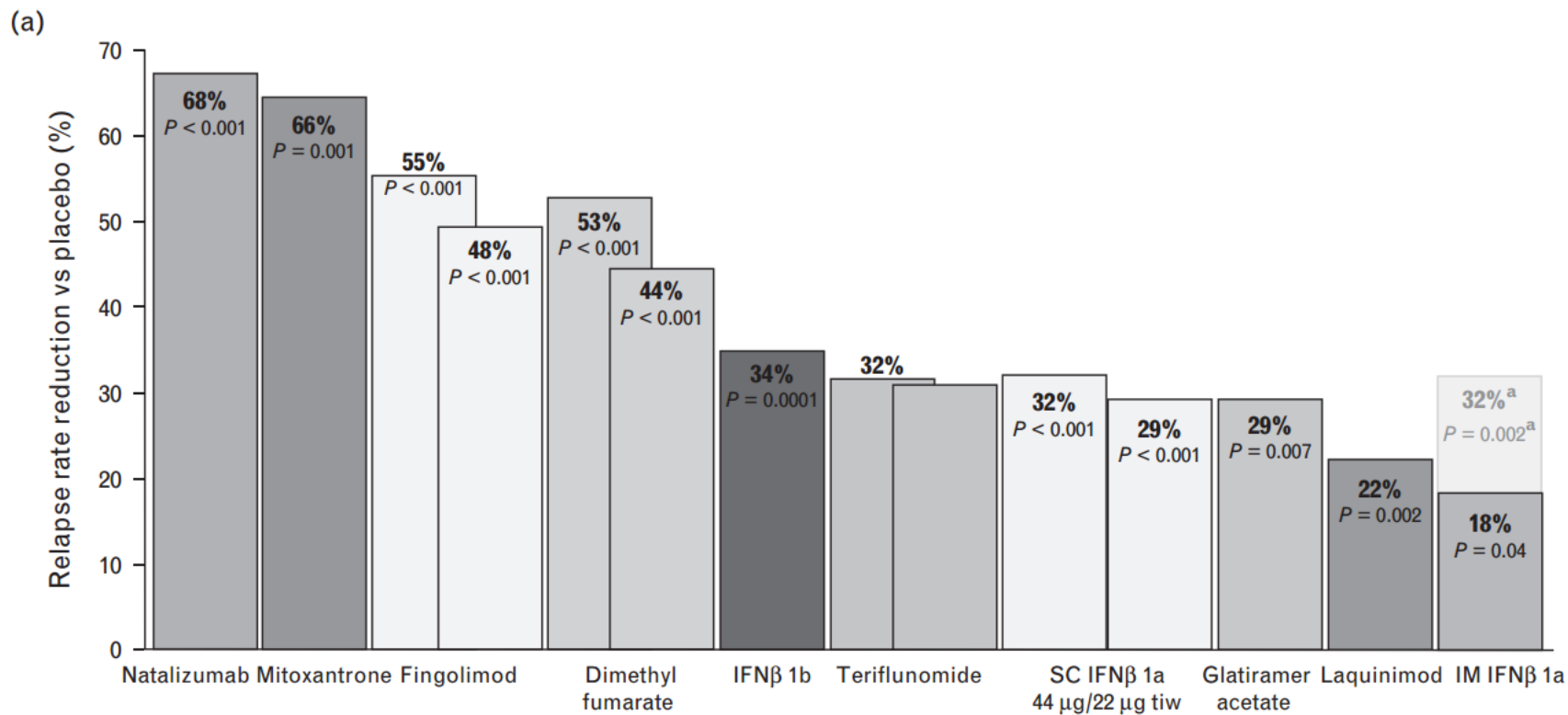
Zaburzenia żołądkowo-jelitowe, nagłe zaczerwienienie skóry
Limfopenia
Terapia doustna, wysoki komfort leczenia
Wysoka adherencja

Agresywne leczenie immunomodulujące niesie z sobą większe ryzyko

Ostateczne ryzyko długoterminowe nie jest poznane
Fingolimod; bradykardia, limfopenia, zwiększone ryzyko infekcji HSV, PML
Natalizumab – PML
Alemtuzumab – tarczyca, limfopenia
MTX – 0,5-1% białaczki; kardiotoxyczność

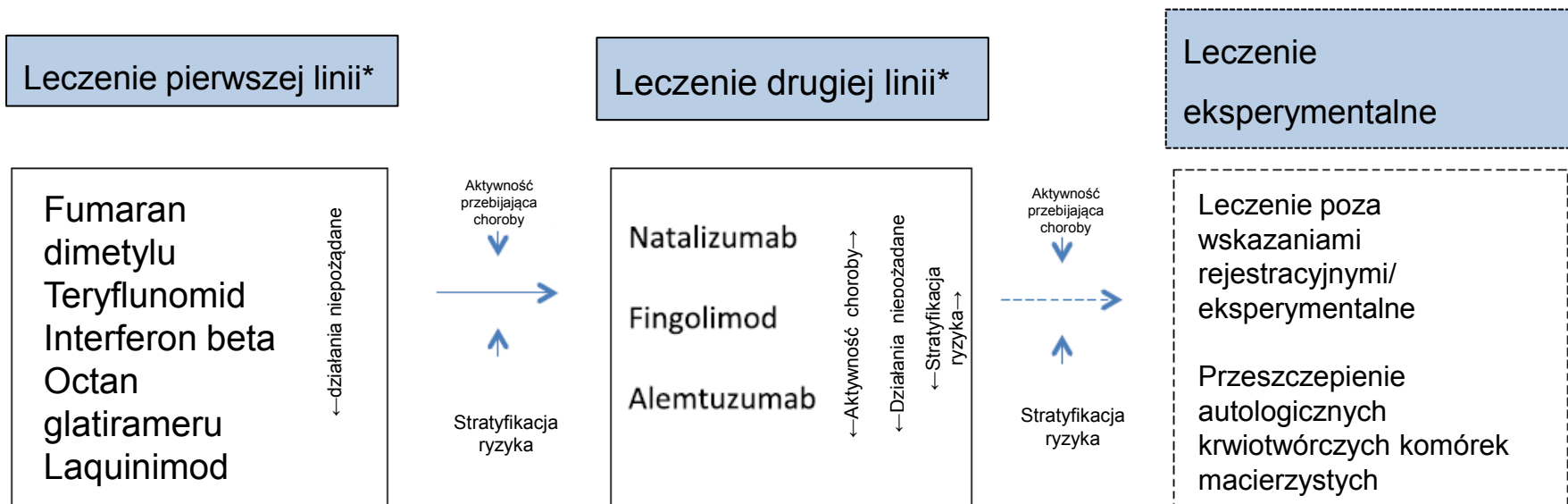

Wpływ leczenia na redukcję liczby rzutów

Algorytm terapeutyczny dla uprzednio nieleczonych pacjentów z RRSM (European Journal of Neurology 2016)

Zmieniające się koncepcje leczenia rzutowo-remisyjnego stwardnienia rozsianego

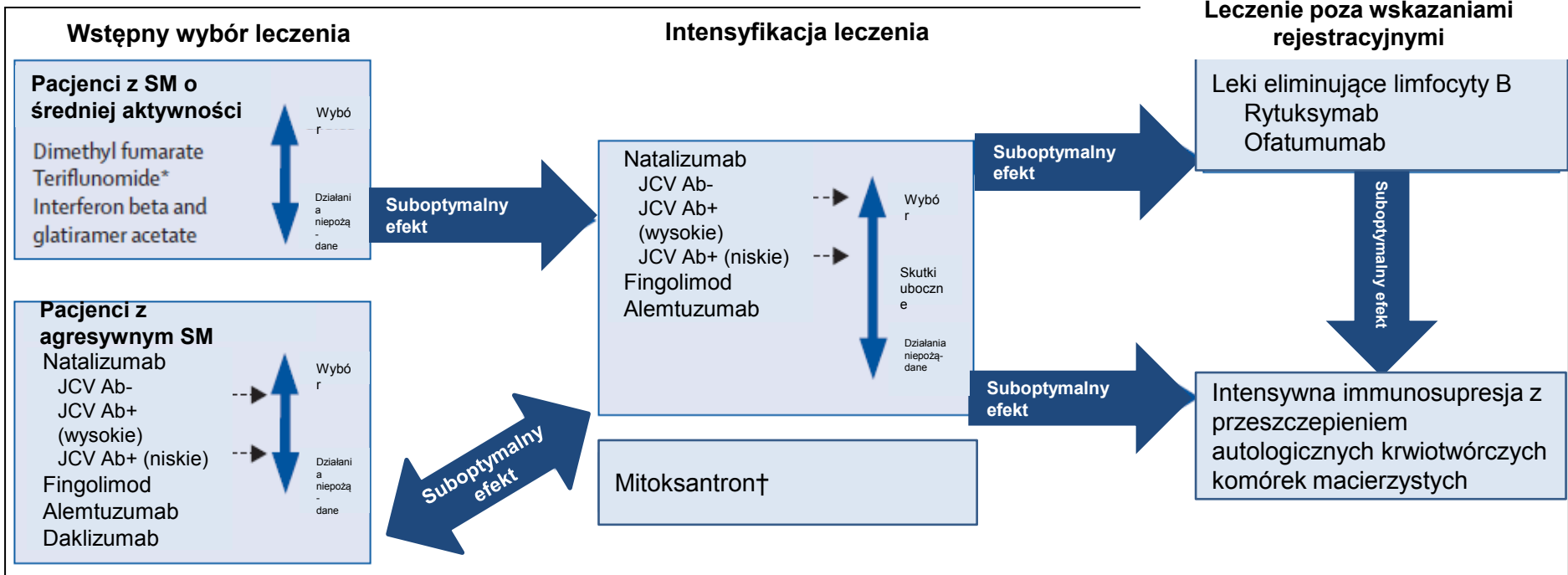
*Pacjenci z szybko postępującym, ciężkim RRSM powinni rozpoczynać leczenie bezpośrednio od leków drugiej linii. Aktywność „przebijająca“ choroby jest definiowana jako jeden nowy nawrót kliniczny o istotnym wpływie na niewydolność ruchową i/lub pojawienie się nowych objawów radiologicznej aktywności choroby (≥3 aktywne zmiany w MRI) w okresie ostatniego roku leczenia pierwszej linii.

Mając na uwadze wiedzę na temat profilu korzyść/ryzyko dostępnych na rynku leków stosowanych w SM, w tym na temat czynników wpływających na adherencję do leczenia, zasugerowano, że leczenie doustne fumaranem dimetylu lub teryflunomidem powinno być preferowane do rozpoczynania terapii pierwszej linii u pacjentów z rozpoznaniem *de novo* RRSM.

W przypadku stwierdzenia aktywności przebijającej choroby w trakcie leczenia pierwszej linii lub szybko postępującego ciężkiego RRSM należy w leczeniu drugiej linii, po dokładnej stratyfikacji profilu korzyść/ryzyko, zastosować natalizumab, fingolimod lub alemtuzumab.

Algorytm terapeutyczny dla pacjentów z rzutowo-remisyjnym SM (Lancet; listopad 2016r.)

Generalnie wybór leku do terapii początkowej lub intensyfikacji leczenia powinien opierać się na analizie profilu korzyść/ryzyko; poza tym leczenie powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb pacjenta określanych na podstawie rozmowy między pacjentem i neurologiem prowadzącym. W przypadkach rozwoju działań niepożądanych lub suboptimalnego efektu leczenia można spróbować alternatywnego leku o innym mechanizmie działania. Ab=przeciwciało. SM = stwardnienie rozsiane. *Kobiety planujące zajście w ciążę w okresie kolejnych 1–2 lat nie powinny wybierać teryflunomidu. †Mając na uwadze ciężkie działania niepożądane, mitoksantron nie jest zalecany do stosowania w zwykłej terapii pacjentów z rzutowo-remisyjnym SM

Kiedy dokonać zmiany leczenia

- **Stopień 0**

Brak rzutów

MRI < 3 zmian w T2 / 12 m-cy

Leczenia nie zmieniamy

- **Stopień 1**

1 rzut

MRI < 3 zmian w T2 / 12 m-cy

lub

0 rzutów

3 lub >3 zmiany w T2 / 12 m-cy

Zmień na:

INF/GA

Doustne DMT

(DMF/fingolimod/teriflunomid)

- **Stopień 2**

2 rzuty choroby

1 rzut i w MRI >3 zmian w T2 / 12 m-cy

Zmień na:

JC- natalizumab

JC+ leczenie indukcyjne

3 – 6 wlewów mitoxantronu po 1 linii DMT

2 letnie leczenie: alemtuzumabem, daclizumabem, ocertuzumabem

DMT – leczenie zatwierdzone

- Połączenie markerów postępu choroby – klinicznego i radiologicznego w okresie roku pozwala do przewidzenia odpowiedzi na INF beta i ustalenia strategii leczenia
- W postaci wysoce aktywnej RRMS leki drugiej linii (natalizumab, mitoksantron, alemtuzumab) są bardziej skuteczne w redukcji rzutów choroby i progresji niepełnosprawności w krótkim okresie czasu
- Bardziej rygorystyczne i wystandardyzowane monitorowanie MRI w leczeniu postaci RRMS jest silnie rekomendowane i pozwala lepszą kontrolę i reakcję na ogniskowe zmiany demielinizacyjne w OUN i zapobiega/spowalnia postęp niepełnosprawności w dużej grupie chorych

Nieskuteczność terapii lekami I linii

Nieskuteczność terapii

1. aktywność rzutowa
2. aktywność radiologiczna

Ile rzutów choroby; ile zmian (nowe/Gd+) ?

1 + 2 = zmiana leczenia lub lepiej 1 lub 2 = zmiana leczenia)

Agresywne leczenia immunomodulujące niesie z sobą większe ryzyko dla chorego

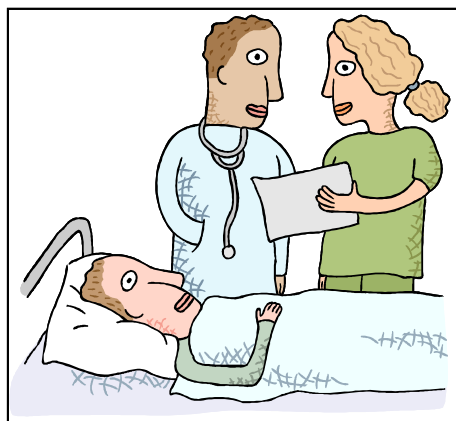
Ostateczne ryzyko długoterminowe nie jest poznane

1. Fingolimod; bradykardia, limfopenia, zwiększone ryzyko infekcji HSV, PML
2. Natalizumab – PML
3. Alemtuzumab – tarczyca, limfopenia
4. MTX – 0,5-1% białaczki; kardiotoxycywność

Wielokierunkowe korzyści z przestrzegania zaleceń terapii

Korzyści pacjenta¹⁻⁴

Niższe ryzyko rzutu
Lepsza jakość życia
Wyższa satysfakcja z leczenia
Mniej hospitalizacji
Mniej nagłych interwencji
Mniej utraty pracy

Korzyści lekarza¹⁻³

Niższe ryzyko rzutu i
lepsza jakość życia
pacjenta

Korzyści płatnika^{3,4}

Niższe koszty opieki
medycznej z powodu
mniejszej liczby
hospitalizacji i nagłych
interwencji

Korzyści

społeczeństwa³

Poprawa produktywności
z powodu mniejszej
utraty zdolności do pracy
w wyniku choroby lub
niepełnosprawności

1. Steinberg S *et al.* Clin Drug Investig 2010;30:89-100
2. Treadaway K *et al.* J Neurol 2009;256:568-76
3. Phillips A *et al.* AAN, Toronto, Canada, Apr 10-17, 2010

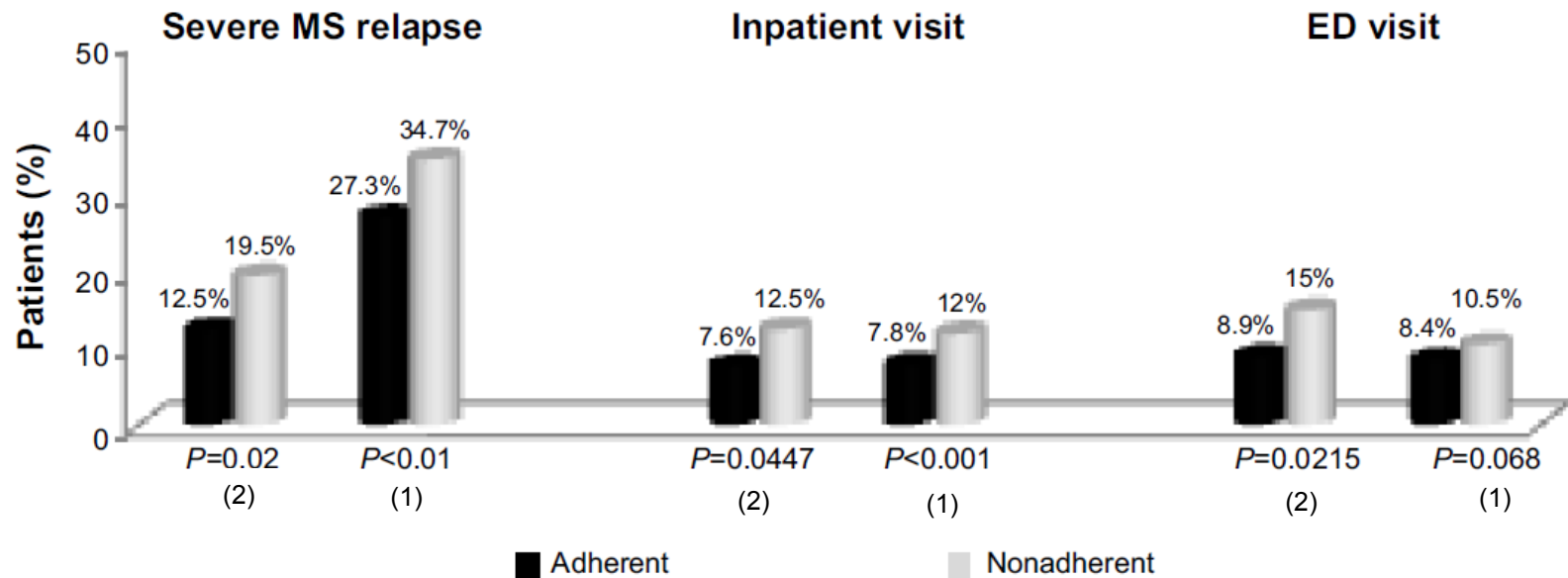
4. Tan H *et al.* AAN, Toronto, Canada, Apr 10-17, 2010

Przestrzeganie zaleceń terapii DMTs ma kluczowe znaczenie dla spowolnienia progresji MS i zmniejszenia ilości rzutów

W badaniu obserwacyjnym, w grupie pacjentów z MS (n= 2446) 59.6% przestrzegało zaleceń terapii DMTs*.

W grupie tej stwierdzono¹:

- ✓ mniejsze ryzyko hospitalizacji związanej z leczeniem MS (OR: 0.63, 95% CI, 0.47-0.83)
- ✓ mniejsze ryzyko kolejnego rzutu MS (OR: 0.71, 95% CI, 0.59-0.85)

Odsetki pacjentów przestrzegających i nieprzestrzegających zaleceń terapii z ≥ 1 ciężkim rzutem MS, podlegających hospitalizacji i wymagających pobytu na szpitalnym oddziale ratunkowym w ciągu 1 roku.

MS - multiple sclerosis; ED - pobyt w oddziale ratunkowym; Inpatient visit - hospitalizacja

Na podstawie: Lizán L et al., Treatment adherence and other patient-reported outcomes as cost determinants in multiple sclerosis: a review of the literature Patient Preference and Adherence 2014;8 1653–1664

Dylematy

Zgodnie z rekomendacjami American Academy of Neurology “Choosing Wisely” z 2013 sugeruje się by pacjenci z SPMS nie otrzymywali terapii iniekcyjnych – co znajduje potwierdzenie w obserwacjach dostępnych w piśmiennictwie.

Tym nie mniej wielu neurologów jest zgodnych, że pacjenci z długim czasem trwania choroby nawet w fazie SPMS, którzy są stabilni klinicznie i bez aktywności zapalnej (rzuty i nowe ogniska nieme klinicznie we FLAIR/T2 w MRI) pozostają w grupie ryzyka wystąpienia rzutu i odnoszą korzyści z DMTs.

